

SZÉKELYFÖLD TÖRTÉNETE

I.

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ	17
CUVÂNT DE SALUT	19
GREETINGS	21
ELŐSZÓ	23
PREFAȚĂ	31
FOREWORD	41
BEVEZETŐ	51
SZÉKELYFÖLD FÖLDRAJZA ÉS KÖZIGAZGATÁSA (Elekes Tibor)	55
Természetföldrajzi adottságok és hasznosítható nyersanyagok	55
A székelyföldi közigazgatás és a településhálózat a Magyar Királyságban és az Erdélyi Fejedelemségben	63
Területi, politikai változások a Habsburg Birodalom idején	64
Közigazgatás és településhálózat 1876-tól a II. világháború végéig	66
Tartomány-rajon és megyerendszer a Székelyföldön 1950-től napjainkig	68
KATONAI KÖTELEZETTSÉGGEL TARTOZÓ ÉS KIVÁLTSÁGOLT NÉPELEMENK A KÖZÉPKORI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN (Kordé Zoltán)	73
Szabad jogállású, katonai kötelezettségű népelemek	74
Kabarok	74
Izmaeliták és kálizok	77
Besenyők	80
Széki alapú önkormányzatiságot kiépítő népelemek	83
Erdélyi és szepesi szászok. Tízlándzsások	83
Kunok	87
Jászok	88
A SZÉKELYSÉG EREDETE ÉS ŐSTÖRTÉNETE (Kordé Zoltán)	91
A székely eredetkérdés és őstörténet	91
A székely eredetkérdés forrásai	94
Írott források	94
Elbeszélő kútfők	96
Oklevelek	103
Régészeti források (Benkő Elek)	105
Szóbeli (nyelvészeti) források	107
A székelykérdés rövid története	107
Egy rejtély – két megoldási kísérlet	117

<i>A székelyek mint a magyarsághoz csatlakozott katonai segédnép</i>	117
<i>A székelyek „magyar” eredetéről (Benkő Elek)</i>	122
SZÉKELYEK A KÖZÉPKORI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN (Benkő Elek)	129
Székelyek a Magyar Királyság területén	129
A középkori Székelyföld	146
Előzmények, beköltözés és településtörténet a történeti és a régészeti források tükrében	146
A középkori székelyek és az embertani kutatások	150
Településhálózat	154
Közigazgatás (Kordé Zoltán)	168
<i>A vármegye</i>	168
<i>A szék</i>	171
<i>A székely ispán</i>	173
<i>A székely ispánok és alispánok 1526-ig</i>	178
Etnikai viszonyok a középkori Székelyföldön (Hegyi Géza)	181
Szlávok	181
Magyarok	183
Besenyők	185
Románok	186
Szászok, vallonok, olaszok	191
Társadalom	192
A főemberek, a lófők és a község (Péterfi Bence)	192
Nemesség és nemesi reprezentáció	199
<i>A várak és a székelyföldi nemesség</i>	208
<i>Udvarházak és hatalmi központok a késő középkorban és a kora újkorban</i>	211
<i>A nemesi reprezentáció emlékei</i>	225
Település és gazdaság a késő középkorban és a kora újkorban	234
Falu, mezőváros és gazdálkodás	234
<i>Udvarhelyszéki tanulságok</i>	234
<i>Késő középkori lakóházak</i>	241
<i>Kemencék, kályhák és kályhacsempék</i>	249
<i>Határhasználat, gazdálkodás</i>	254
<i>A mezővárosi fejlődés</i>	258
Nyersanyagok, bányászat, kereskedelem	292
<i>Sóbányászat és sókereskedelem 1562-ig (Sófalvi András)</i>	295
<i>A középkori és a kora újkori úthálózatról</i>	302
Hadviselés és hadszervezet	305
Katonáskodó székelyek az írott forrásokban (Kordé Zoltán)	305
<i>Események az Árpád-kor végéig</i>	306
<i>Az Anjou-kor eseményei</i>	310
<i>A török veszély árnyékában</i>	314
<i>Török támadások, belső zavargások</i>	318

Hadviselés és határvédelem	320
<i>Határ és határvédelem: elméleti és módszertani kérdések</i>	320
<i>Hadakozás és határőrzés a középkorban (Sófalvi András)</i>	325
<i>Utak a határvidéken</i>	334
<i>Szorosok, átjárók megerősítése – határvárok a Székelyföldön (Sófalvi András)</i>	337
<i>A székely haderő nagysága a középkorban és a kora újkorban</i>	343
<i>A székelyek fegyverzete (Sófalvi András)</i>	344
A székely jog sajátosságai (Egyed Ákos)	348
Székelyföld saját jogrendszere	348
A székely örökség és a lófőség	356
A ius regium a Székelyföldön	362
<i>Az örökösödési rendszer, fiúleánység</i>	364
Az adómentesség és az „ökörsütés”	366
A székely jog változásai az 1562. évi felkelés után	367
Egyházszervezet és egyházi élet (Hegyi Géza)	370
Az egyházszervezet kialakulása	370
Az egyházszervezet működése	387
Egyház, társadalom, írásbeliség	392
Vallásos élet	397
Székelyföldi egyházi vezetők	399
Középkori templomok (Benkő Elek)	400
<i>A köznépi és a templom körüli temetők kérdése</i>	408
Templomvárok a Székelyföldön (Sófalvi András)	415
<i>Alsócsernáton – református templom</i>	429
<i>Bölnön – unitárius templom</i>	429
<i>Csikkarcfalva – római katolikus templom</i>	430
<i>Homoródszentmárton – unitárius templom</i>	431
<i>Illyefalva – református templom</i>	432
<i>Kézdiszentlélek – római katolikus templom</i>	433
<i>Nagyajta – unitárius templom</i>	434
<i>Sepsiárkos – unitárius templom</i>	435
<i>Sepsiszentgyörgy – református templom</i>	436
<i>Székelyderzs – unitárius templom</i>	437
<i>Zabola – református templom</i>	439
Kolostorok a középkorban és a kora újkorban (Benkő Elek)	440
<i>Székelyudvarhely – domonkos kolostor</i>	440
<i>Haraly – domonkos rendház</i>	444
<i>Marosszentkirály – pálos kolostor</i>	445
<i>Marosvásárhely – ferences kolostor</i>	453
<i>Csíksomlyó – ferences kolostor</i>	461
<i>Más ferences kolostorok</i>	472
A székely írás emlékei	475

SZÉKELYFÖLD A KELETI MAGYAR KIRÁLYSÁGBAN, 1526–1562	
(Oborni Teréz)	487
A mohácsi csata és következményei	488
Egy ország, két király	492
A váradi béke	494
Szultáni döntés Budán	497
Ország alakul	498
II. János Zsigmond választott király országa	503
A székely rendi önállóság és rendi jogok a 16. század elején	504
A székelyek bíraskodási és önkormányzati testülete	505
A székelyek rendi helyzete és szabadságai az 1562. évi felkelés előtt	507
Izabella és az 1559. évi végzések	513
RÖVIDÍTÉSEK ÉS FELHASZNÁLT IRODALOM	519
A MAGYAR FEJEDELMEK ÉS KIRÁLYOK 1564-IG	563
MUTATÓ	565